

References

1. Antonova V. R. & Hlazunova L. V. (2014). Korporatyvnyi proekt "Metabibliohrafiia Kharkivshchyny: stan realizatsii, perspektyvy rozvytku". *Zbirnyk materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. do 75-i richnytsi zasnuvannia Natsionalnoi istorychnoi biblioteki Ukrainy*, pp. 8—13. Kyiv.
2. Moiseienko N. I. & Kolesnichenko A. M. (Comp.) (2010). *Derzhava i pravo: elektronni bibliohrafichni resursy : putivnyk*. Kyiv.
3. Dobko T. (2003). Dovidkovo-bibliotechne obsluhovuvannia v elektronnu eru: rozvytok navihatorskoi funktsii. *Bibliotechnyi visnyk*, 1, pp. 2—7.
4. Dobra N. V. (2013). Tematychnyi Internet — navihator dlia zabezpechennia informatsiinykh potreb ukrainskoi nauky i osvity. *Adaptatsiia zavdan i funktsii naukovoii biblioteki do vymoh rozvytku tsyfrovyykh informatsiinykh resursiv*, pp. 375—377. Kyiv.
5. Shvetsova-Vodka H. M. (Comp.) (2017). *Zahalne bibliohrafoznavstvo. Bibliohrafichni resursy Ukrainy : navch. posib. dlia studentiv spetsialnosti 029 "Inform., bibl. ta arkhiv, sprava"*. Kyiv: Kondor.
6. Promska O. L. (2008). Osoblyvyi zhanr bibliohrafichnoi produktsii : [putivnyk po bibliohr. posib.]. *Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: problemy nauky, osvity, praktyky*, pp. 54—56. Kyiv.
7. Senchenko M. (2021) Tsyfrova platforma knyzhkovoi industrii. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 11, pp. 3—8.
8. Soloidenko H. (2021). Bibliotechni dovidnyky, putivnyky: dosvid stvorennia ta vydannia. *Bibliotechnyi visnyk*, 3, pp. 64—77.
9. Trachuk L. (2010) Vebliohrafichni resursy ukrainskykh bibliotek. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 3, pp. 31—34.
10. *Research & Reference Gateway: Research Guides*. (2022). Available at: https://www.libraries.rutgers.edu/rul/rr_gateway_research_guides/research_guide.shtml.

Надійшла до редакції 19 жовтня 2022 року

УДК 027.021.081(477)"364"(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.1(318).31-37

Леся Туровська,

науковий співробітник

відділу комплексного бібліотечного обслуговування НБУВ,

e-mail: nankepy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0750-1794t>

Трансформація діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану (на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)

Мета статті. Визначити загальні тенденції та напрями трансформації бібліотечно-інформаційної діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану, спричиненого повномасштабною військовою агресією РФ проти України. Методологія дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, узагальнення, порівняльного аналізу.

Наукова новизна. порушено актуальні питання дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів наукової бібліотеки в умовах воєнного стану, проаналізовано спектр дистанційних послуг.

Висновки. За результатами проведеного дослідження з'ясовано, що бібліотечно-інформаційна діяльність в умовах воєнного стану зберігає основу "книга — читач" із перенесенням практичного складника діяльності в онлайн-простір, де користувачі мають змогу отримувати широкий спектр бібліотечних послуг.

Перспективи. Розроблення консультативно-методичних і практичних рекомендацій щодо механізму бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах воєнного стану.

Ключові слова: воєнний стан; трансформація бібліотечно-інформаційного обслуговування; електронний ресурс; вебпортал; віддалений користувач

Постановка проблеми. Війна, розв'язана РФ 24 лютого 2022 р., торкнулася всіх сфер діяльності українського суспільства й значно вплинула на роботу бібліотек як інформаційно-комунікаційних інституцій, що змушені були призупинити обслуговування фізичних користувачів і перенести центр діяльності на дистанційні форми та методи роботи.

Слід віддати належне, що у складних умовах воєнного стану вітчизняні бібліотеки стрімко пере-

формували роботу, скоректували її відповідно до нових критичних обставин, розробили алгоритм бібліотечно-інформаційного обслуговування у надзвичайних умовах; стали на захист інформаційного простору, надаючи відсіч суперечливій інформації та дезінформації.

Повномасштабний воєнний конфлікт призвів до сплеску різноманітних виявів інформаційного тиску, маючи на меті підірвати основи української національної безпеки. Тож українські

бібліотеки перебрали на себе шляхетну місію висвітлення правдивої та достовірної інформації з донесенням її до кожного громадянина. Наразі передова бібліотечної системи проходить по лінії захисту духовних скарбів людства, збереження інтелектуального потенціалу, нагромадженого в бібліотечних фондах, відповіді тим, хто намагається переписати історію, спотворити правду, спалювати країну.

Раптова та невинуватна агресія з боку РФ кардинально змінила напрацьовані роками форми та методи бібліотечно-інформаційного обслуговування, поставила бібліотеки всіх рівнів перед потребою пошуку нових моделей роботи. Чимало бюджетних і комерційних установ, організацій, закладів та підприємств в Україні в умовах, що склалися, призупинили чи повністю припинили діяльність. Проте в такий важкий і безпрецедентний для країни час бібліотеки продовжили працювати, трансформуючи роботу згідно з новими реаліями.

Аналіз досліджень і публікацій. Відповіддю вчених-бібліотекознавців на повномасштабне військове вторгнення країни-агресорки стала низка наукових публікацій, присвячених проблемі адаптації мирної бібліотечної діяльності до викликів і потреб воєнного часу.

М. Сахарова та Я. Хіміч на основі аналізу електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек визначили загальні тенденції та напрями бібліотечної комунікаційної політики після 24 лютого 2022 р. [12].

А. Ржеуський, Н. Кунанець і Н. Добровольська розглянули актуальні питання бібліотечно-інформаційного обслуговування та провели порівняльний аналіз дистанційних послуг, які надають під час карантину й воєнного стану бібліотеки технічних закладів вищої освіти України [11].

На формуванні моделі надання освітніх послуг закладами вищої освіти в умовах воєнного стану зосередили увагу О. Кошелева, О. Кравчук та О. Цисельська [6].

С. Сердюк і С. Герасимова проаналізували актуальні напрями діяльності бібліотек різних видів в умовах воєнного часу, визначили їхню місію та значення для розвитку українського суспільства, наголосили, що ці установи не тільки залишаються культурно-інформаційними центрами, а й стають територією безпеки та психологічної підтримки [13].

З початком російського військового вторгнення розпочалося масове руйнування та знищення музеїв, бібліотек, архівів, об'єктів культурно-історичної спадщини. У цьому контексті

Т. Добко наголошує на потребі опору російській агресивній інформаційній політиці, спрямованій на деструкцію національної ідентичності, заперечення й приниження української нації [3].

З Т. Добко солідаризувалася О. Вдовіна, у статті якої розкрито роль вітчизняних бібліотек на "інформаційному фронті", приділено увагу бібліотечній комунікаційній політиці у воєнний період, боротьбі з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами. Дослідниця зауважує, що бібліотеки, використовуючи доступний комунікаційний арсенал (флешмоби, зустрічі, консультації, вебінари, масові заходи), дієво працюють в інформаційній, гуманітарній, психологічній та юридичній сферах, що набуває особливого значення в умовах, коли значна кількість інформаційних установ в Україні знищена або не працює через постійні бомбардування та обстріли [1].

О. Натаров висвітлює роль бібліотеки як комунікаційної установи та наголосив на актуальності оперативного інформування владних структур і громадськості щодо досліджень та розробок вітчизняних учених, пов'язаних зі зміцненням обороноздатності й безпеки держави [8].

На жаль, формат наукової статті не дає змоги перелічити й схарактеризувати всі різноманітні вітчизняні бібліотечні розвідки з обраної тематики, яких стає дедалі більше. Та навіть невеликий бібліографічний огляд свідчить про те, що українська бібліотечна наука спільнота сумлінно працює, опікуючись посиленням стійкості українського суспільства, відновленням та розвитком нашої держави у воєнний і післявоєнний періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2015 р. Всеукраїнська громадська організація (ВГО) "Українська бібліотечна асоціація" (УБА) сформулювала та оприлюднила маніфест "Бібліотеки в умовах кризи", у якому викладено бачення місії та ролі бібліотечних установ і запропоновано поетапну програму дій в умовах соціально-економічної, організаційної та психологічної кризи, викликані бойовими діями на Сході України [7].

Серед визначень терміна "криза" — і переломний момент, зумовлений внутрішніми чи зовнішніми чинниками; і загострення політичних, економічних та соціальних суперечностей; і непередбачена подія, що ставить під загрозу стабільність громадянського суспільства; і виклик загальним уявленням про належний стан речей, а також традиції, цінності, захищеність, безпеку й цілісність держави [9].

Перебуваючи у стані повномасштабного воєнного конфлікту з Україною, РФ не тільки

застосовує збройну силу, а й діє агресивно в інформаційному полі, намагаючись спричинити руйнівні процеси. Ліквідація кризових явищ є питанням існування України як суверенної держави [5].

З огляду на ці чинники актуальною є проблема всебічного вивчення та впровадження досвіду розв'язання кризових ситуацій, вироблення алгоритму діяльності мирних організацій, закладів та установ у надзвичайних умовах [2]. Тож цілком закономірно, що одразу після початку бойових дій на порталі УБА було розміщено звернення президії до бібліотечної спільноти з викладенням офіційної позиції щодо ролі вітчизняних бібліотек у повномасштабному воєнному конфлікті Росії проти України [4].

Загарбницька війна змусила українське суспільство за короткий час віднайти засоби максимального залучення громадян до загальної справи наближення перемоги. Однією з перших цієї проблемою перейнялася Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) як головна всеукраїнська книгозбірня, загальнодержавний комплексний бібліотечно-інформаційний, науково-дослідний, науково-методичний і соціокультурний центр. Під час повномасштабного вторгнення окупантів наукова бібліотека, попри систематичні ракетні удари, повітряну тривогу, планові та екстрені відключення електроенергії тощо, не припиняла роботи, поєднуючи фізичне обслуговування користувачів з дистанційними формами надання бібліотечно-інформаційних послуг.

На початку російської навали, 29 березня 2022 р., на знак протесту проти агресії РФ та намагань знищити культурну спадщину України, радник Президії Національної академії наук (НАН) України, почесний генеральний директор НБУВ, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України О. Онищенко склав із себе повноваження голови Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук — членів Міжнародної асоціації академії наук (МААН) та вийшов зі складу Петровської академії наук і мистецтв (Росія) [10].

Головним викликом для НБУВ у професійній сфері стало продовження наукової, науково-інформаційної, аналітичної діяльності, адаптованої до вимог воєнного часу. З максимальною віддачею до цієї роботи долучилися провідні підрозділи бібліотеки: Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національна юридична бібліотека (НЮБ), Фонд Президентів України (ФПУ),

усі відділи бібліотечно-інформаційного обслуговування, які кардинально розширили спектр дистанційних послуг.

Наприклад, НЮБ у співпраці з Інститутом інформаційних технологій НБУВ започаткували роботу інформаційно-аналітичного ресурсу "Біженці та вимушено переміщені особи" (Refugees and internally displaced persons, http://nowar.nbu.gov.ua/cgi-bin/nowar/search.exe?I21DBN=nowar_subject&P21DBN=nowar&C21COM=T).

Проект містить структуровану базу даних (БД), що віддзеркалює національні та міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушено переміщених осіб (ВПО), їх інтеграції в нові громади, використання соціального потенціалу ВПО для широкого залучення до розвитку територіальних громад.

Ресурс складається з чотирьох основних кейсів:

- правовий (міжнародне законодавство, стандарти Ради Європи, рішення Європейського суду з прав людини, програми міжнародних гуманітарних партнерів, національне законодавство з питань ВПО, нормативно-правові акти України, українська судова практика);

- інформаційний (розміщення й чисельність ВПО, інформаційні матеріали та візуальні проекти, інформаційно-аналітичні статті, добірка інформаційних ресурсів);

- науковий (наукові статті, монографічна література, компаративістські дослідження, інші публікації);

- організаційно-методичний (матеріали для населення, установ, громадських організацій і територіальних громад; організаційно-нормативні документи).

Проект спрямовано на висвітлення проблем, пов'язаних із появою в Україні ВПО як категорії українських громадян, які змушені були покинути місце постійного проживання через окупацію РФ Криму й частини територій Донецької та Луганської областей 2014 р., і новою масовою хвилею вимушеного переміщення всередині країни та за її межі через повномасштабне вторгнення держави-агресорки.

Ресурс має новинний блок, який віддзеркалює найактуальнішу та найважливішу інформацію щодо життя та діяльності ВПО в Україні та за її межами, а також архів різноаспектних матеріалів, що стануть у пригоді сучасним і майбутнім користувачам та дослідникам.

Одним зі знакових бібліотечних заходів став тематичний семінар "Дистанційні бібліотечні послуги в умовах воєнного стану", організований відділом науково-методичної роботи

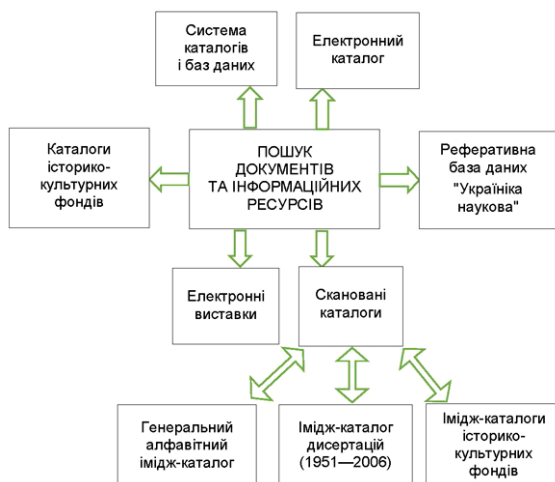
Інституту бібліотекознавства НБУВ 18 серпня 2022 р. за участі понад 100 фахівців з усіх регіонів України. Серед найзмістовніших доповідей виокремимо такі: "Дистанційні послуги як прогресивна форма обслуговування користувачів" (О. Сокур); "Сервіс "Віртуальна довідка" НБУВ як інструмент інформаційного забезпечення науки" (Л. Коновал); "Задоволення інформаційних потреб користувачів НБУВ в умовах воєнного стану" (Т. Серьогіна).

На тематичному семінарі "Бібліотека та російсько-українські інформаційні війни", проведеному 9 вересня 2022 р. за участі майже 70 представників профільних установ з різних куточків країни, обговорювали доповіді провідних вітчизняних учених-бібліотекознавців, зокрема О. Сокур "Бібліотеки на захисті інформаційного простору України", О. Клименко "Роль української мови

сьогодні", О. Дзири "Чим небезпечна українська книга для росіян: як вони з нею боролись і як продовжують боротися в умовах російсько-української війни".

Сьогодні в центрі уваги НБУВ — орієнтація на цифровізацію, розширення дистанційних форм обслуговування користувачів, розкриття й популяризація бібліотечного фонду за допомогою віртуальних сервісів. Інформаційні технології дають змогу інтегрувати низку бібліотечно-інформаційних послуг у мережеве середовище й підвищити ефективність, якість та оперативність обслуговування.

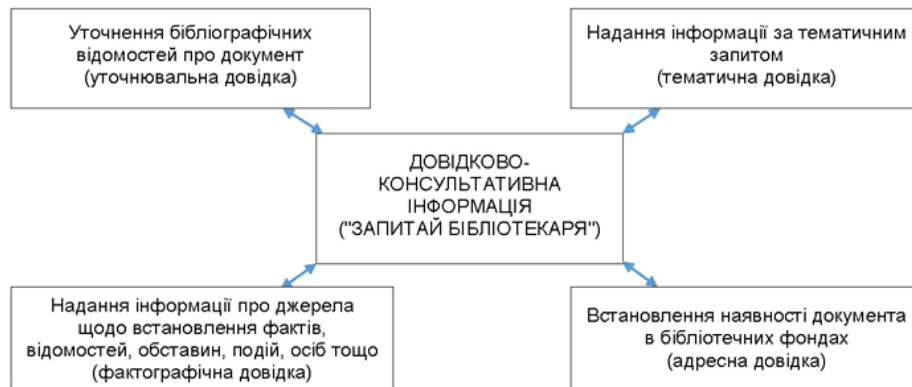
Основні онлайн-послуги НБУВ, які надаються на безоплатній основі та спрямовані на забезпечення бібліотечно-інформаційних потреб віддалених користувачів в умовах воєнного стану, наведено на блок-схемах 1—5.

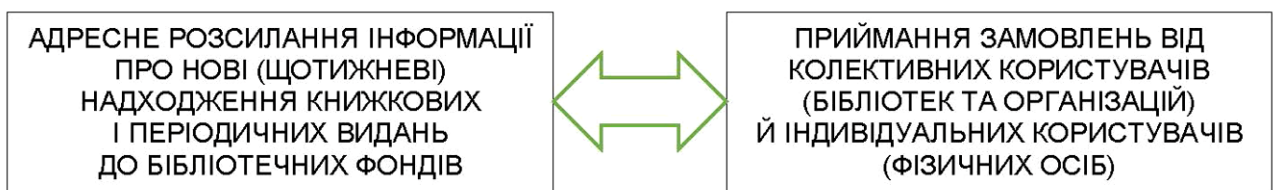
Блок-схема 1. Зміст онлайн-послуги "Пошук документів та інформаційних ресурсів"

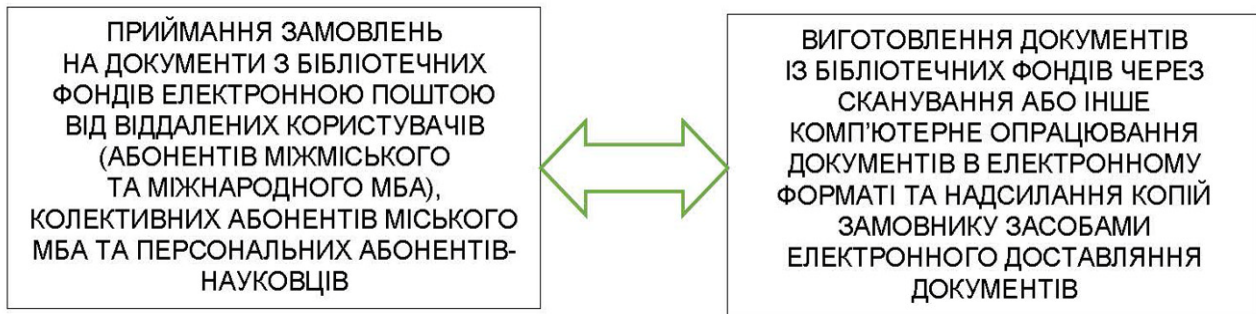
Блок-схема 2. Зміст онлайн-послуги "Доступ до повнотекстових електронних інформаційних ресурсів"

Блок-схема 3. Зміст онлайн-послуги "Довідково-консультаційна інформація ("Запитай бібліотекаря")"

Блок-схема 4. Зміст онлайн-послуги "Адресно-цільове інформування"

Блок-схема 5. Зміст онлайн-послуги "Користування міжбібліотечним абонементом"

З рештою дистанційних бібліотечно-інформаційних послуг можна ознайомитися на сторінці вебпорталу НБУВ за адресою: <http://www.nbuv.gov.ua/node/121>.

У винятково складний для країни та її науки час бібліотека доклала максимуму зусиль для продовження наукових досліджень. Важливою подією стало проведення в жовтні 2022 р. традиційної Міжнародної наукової конференції НБУВ "Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг". Метою науково-комунікативного заходу стало об'єднання зусиль учених і практиків у розв'язанні актуальних питань розвитку бібліотечно-інформаційного потенціалу в сучасних умовах, виокремлення найгостріших проблем у бібліотечній сфері та визначення шляхів їх подолання, оприлюднення результатів наукових пошуків, розроблення рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення діяльності бібліотек.

Учасники конференції у доповідях наголошували, що в усі часи (миру, війни чи катаклізмів) бібліотека як інституція залишається відкритою, активною та актуальною, а також закликали бібліотечних працівників до наукового осмислення, обговорення та аналізу реалій військової кризи задля згуртування українського суспільства та його оптимального інформаційного забезпечення.

Не випадково, що з перших днів воєнного конфлікту НБУВ здобула дружню підтримку колег із різних куточків планети. Солідарність із найбільшою українською бібліотекою висловили: Британська бібліотека, Австрійська національна бібліотека, Державна бібліотека в Берліні, Національна бібліотека Польщі, Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса, Латвійська національна бібліотека, Національна бібліотека Естонії, Бібліотека Ягеллонського університету в Кракові, Національна бібліотека Іспанії, Королівська бібліотека Данії та інші. Руку підтримки простягли також професійні міжнародні спільноти: Конференція директорів

європейських національних бібліотек (The Conference of European National Librarians, CENL), Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (The International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), Асоціація спеціальних бібліотек (Special Libraries Association, SLA), Міжнародна рада архівів (International Council on Archives, ICA).

Висновки. У сучасних умовах діяльність бібліотек зумовлена специфікою воєнного стану в державі. На цей виклик НБУВ відповідає ще більшою згуртованістю, сконцентрованістю на найголовніших завданнях, що разом із зусиллями українського суспільства сприятимуть пришвидшенню перемоги. Бібліотека тримає інформаційний стрій, залучаючи для цього всі можливі у воєнний час засоби: продовжує наукові дослідження, здійснює соціокультурні заходи, надає бібліотечно-інформаційні послуги та консультативно-методичну допомогу фізичним і віддаленим користувачам.

Нинішні умови підтвердили правильність і далекоглядність стратегії НБУВ, орієнтованої на формування й використання електронних інформаційних ресурсів, баз даних та оцифрованих джерел.

Серед актуальних завдань "переднього краю" бібліотечного фронту — проблема управління інформаційними ресурсами, підвищення ефективності бібліотечно-інформаційного обслуговування, розроблення чіткого алгоритму діяльності установи відповідно до агресивних викликів і загроз.

У час, коли інформаційна війна з агресором набула оперативного характеру та гарячих форм, внесок бібліотек у перемогу буде тим значніший, чим досконаліше працюватиме кожна їхня ланка, чим вагомішою стане її роль в інформаційному складнику боротьби за свободу та незалежність нашої держави. Потрібно також об'єднати зусилля бібліотек з іншими учасниками інформаційного процесу: засобами масової інформації, творчими й мистецькими спілками, архівами та музеями, громадськими інституціями, представниками ІТ-сфери тощо.

Список використаних літератури та джерел

1. Вдовіна О. О. Діяльність бібліотек в умовах російської агресії проти України / О. О. Вдовіна // Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів П'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23—24 червня 2022 р. ; упоряд. З. М. Сverdлик, М. М. Цілина. — Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. — С. 53—55.
2. Волянський П. Б. Методологічні підходи до управління ризиками в процесі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / П. Б. Волянський // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 13. — С. 134—136.
3. Добко Т. В. Злочини Російської Федерації проти культурної спадщини України / Т. В. Добко // Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів П'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23—24 червня 2022 р. ; упоряд. З. М. Сverdлик, М. М. Цілина. — Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. — С. 42—44.
4. Звернення Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація до бібліотечної спільноти України від 23 лютого 2022 р. ВГО Українська бібліотечна асоціація. — Режим доступу: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4977-zvernennia-prezydii-who-ukrainska-bibliotchna-asotsiatsiia-do-bibliotchnoi-spilnoty-ukrainy-vid-23-liutoho-2022-g> (дата звернення: 22.01.2023). — Назва з екрана.
5. Киричок А. П. Аналіз стратегічно-управлінських заходів реагування на кризу у галузі державного управління (на прикладі кризової комунікації під час подій, пов'язаних із боями за Іловайськ) / А. П. Киричок // Технологія і техніка друкарства. — 2020. — Вип. 4. — С. 90—106.
6. Кошелева О. Б. Формування моделі надання освітніх послуг ЗВО в умовах воєнного стану / О. Б. Кошелева, О. А. Кравчук, О. В. Цисельська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2022. — № 2. — С. 114—122.
7. Манифест Української бібліотечної асоціації "Бібліотеки в умовах кризи". — Бібліотечний вісник. — 2015. — № 4. — С. 35—38.
8. Натаров О. О. Активізація комунікаційної діяльності бібліотек України в умовах воєнного стану / О. О. Натаров // Матеріали міжнародної наукової конференції "Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг". Київ, 4—6 жовт. 2022 р. — Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1577> (дата звернення 22.01.2022). — Назва з екрана.
9. Овсяник В. М. Кризові комунікації в умовах надзвичайних ситуацій / В. М. Овсяник // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління. — 2018. — № 2. — С. 105—111.
10. Онищенко О. С. Заява академіка НАН України Олексія Семеновича Онищенка щодо протесту проти воєнної агресії з боку Російської Федерації / О. С. Онищенко ; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5877> (дата звернення: 22.01.2023). — Назва з екрана.
11. Ржеуський А. Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек технічних закладів вищої освіти України в умовах карантину та воєнного стану: порівняльний аналіз / А. Ржеуський, Н. Кунанець, В. Добровольська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2022. — № 2. — С. 57—65.
12. Сахарова М. П. Розробка та актуалізація комунікаційної політики бібліотеки в умовах воєнного стану: кризові комунікації / М. П. Сахарова, Я. О. Хімич // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2022. — № 2. — С. 65—74.
13. Сердюк С. Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів / С. Сердюк, С. Герасимова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. — 2022. — № 3. — С. 9—14.

Lesia Turovska,

*Researcher of the Department of Comprehensive Library Services,
Vernadsky National Library of Ukraine*

***Transformation of scientific library activities under the conditions of the state of martial law
(at the example of the Vernadsky National Library of Ukraine)***

The purpose of the article is to determine the general trends and directions of the transformation of the library and information activities of the scientific library in the conditions of martial law caused by the full-scale military aggression against Ukraine. The research methodology consists in the application of general scientific methods: analysis, synthesis, generalization, comparative analysis. Scientific novelty. Current issues of remote library and information service for scientific library users under martial law are discussed, the spectrum of remote services is analysed. Conclusions. The conducted research determined that the library and information activity in the conditions of martial law retains its basic basis "book-reader" with the transfer of the practical component of its activity to the online space, where users can receive a palette of library services. Perspectives. Development of consultative methodical and practical recommendations for the development of a library and information service mechanism under martial law.

Keywords: *martial law; transformation of library and information services; electronic resource; web portal; remote user*

References

1. Vdovina O. O. (2022). Diialnist bibliotek v umovakh rosiiskoi ahresiii proty Ukrainy *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti : zbirnik materialiv Piatoi mizhnar. nauk. konf.* (Kyiv, 23—24 chervnia 2022 r.). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM.
2. Volianskyi P. B. (2013). Metodolohichni pidkhody do upravlinnia ryzykamy v protsesi likvidatsii naslidkiv nadzvychainykh situatsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 13, pp. 134—136.
3. Dobko T. V. (2022). Zlochynty Rosiiskoi Federatsii proty kulturnoi spadshchyny Ukrainy. *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti : zbirnik materialiv Piatoi mizhnar. nauk. konf.* (Kyiv, 23—24 chervnia 2022 r.). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM.
4. Zvernennia Prezydii UPO Ukrainka bibliotekna asotsiatsiia do biblioteknoi spilnoty Ukrainy vid 23 liutoho 2022 r. (2022). Available at: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4977-zvernennia-prezydii-vho-ukrainska-bibliotekna-asotsiatsiia-do-biblioteknoi-spilnoty-ukrainy-vid-23-liutoho-2022-r>.
5. Kyrychok A. P. (2020). Analiz stratehichno-upravlinskykh zakhodiv reahuvannia na kryzu u haluzi derzhavnoho upravlinnia (na prykladi kryzovoi komunikatsii pid chas podii, poviazanykh iz boiamy za Ilovaik). *Tekhnolohiia i tekhnika drukarstva*, 4, pp. 90—106.
6. Koshelieva O. B., Kravchuk O. A., & Tsyselska O. V. (2022). Formuvannia modeli nadannia osvitych posluh ZVO v umovakh voiennoho stanu. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, pp. 114—122.
7. Manifest Ukrainskoi biblioteknoi asotsiatsii (2015). "Biblioteky v umovakh kryzy. *Biblioteknyi visnyk*, 4, pp. 35—38.
8. Natarov O. O. (2022). Aktyvizatsiia komunikatsiinoi diialnosti bibliotek Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii "Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Innovatsiini transformatsii resursiv i posluh"*. Kyiv, 4—6 zhovt. 2022 r. Available at: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/1577>.
9. Ovsianyk V. M. (2018). Kryzovi komunikatsii v umovakh nadzvychainykh situatsii. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy. Derzhavne upravlinnia*, 2, pp. 105—111.
10. Onyshchenko O. S. (2022). *Zaiava akademika NAN Ukrainy Oleksiia Semenovycha Onyshchenka shchodo protestu proty voiennoi ahresii z boku Rosiiskoho Federatsii*. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/node/5877>.
11. Rzhenskyi A., Kunanets N., & Dobrovolska V. (2022). Informatsiine obsluhovuvannia korystuvachiv bibliotek tekhnichnykh zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh karantynu ta voiennoho stanu: porivnialnyi analiz. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, pp. 57—65.
12. Sakharova M. P. & Khimich Ya. O. (2022). Rozrobka ta aktualizatsiia komunikatsiinoi polityky biblioteky v umovakh voiennoho stanu: kryzovi komunikatsii. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 2, pp. 65—74.
13. Serdiuk S. & Herasymova S. (2022). Biblioteky Ukrainy pid chas viiny: adaptatsiia do novykh realii ta vyznachennia prioritetiv. *Biblioteknyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 3, pp. 9—14.

Надійшла до редакції 18 січня 2023 року

УДК 02:[3.073.533:004.77](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2023.1(318).37-42

Ірина Недошитко,

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри
інформаційної та соціокультурної діяльності ЗУНУ,
e-mail: i.nedoshytko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9233-7169>

Леся Біловус,

доктор історичних наук, професор кафедри інформаційної
та соціокультурної діяльності ЗУНУ,
e-mail: lesya_bilovus@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6017-4307>

Теофілія Вількова,

старший викладач кафедри інформаційної
та соціокультурної діяльності ЗУНУ,
e-mail: teo_syrotiuk@ukr.net

Соціальні мережі як рекламний ресурс сучасної бібліотеки

У статті розглянуто можливості використання новітніх вебтехнологій для оптимізації різновекторної діяльності бібліотек, а не лише для реалізації акумулятивної та інформаційної функцій в інтернет-середовищі.

Наголошено, що кінець 1990-х рр. позначено процесами зародження й поширення блогів, а на початку 2000-х відбулася їх трансформація в соціальні мережі, що сьогодні є невіддільною частиною життя кожної людини. Через пандемію COVID-19 і зростання кількості платформ для ведення блогів цей вид діяльності стрімко набув популярності, і з кожним днем кількість користувачів та їхня активність в онлайн-середовищі зростає.